

Wereldberoemd
kunstenaar

Vermeer in Enschede?

Henk Bollen

1996 was het jaar van de grote Vermeer - tentoonstelling in Den Haag. Er werd veel over geschreven en de expositie stond geruime tijd in het middelpunt van de publiciteit. Dat bracht me op een andere activiteit rond Vermeer. Begin vijftiger jaren was er in Enschede een bedrijf, dat ook met Vermeer van doen had. De NV Twentsche Textiel Maatschappij, de textielfabriek waar voornamelijk dekens werden gemaakt, vervaardigde fabrieksmatig kleurenreproducties op linnen van schilderijen van grote meesters. Eén van deze reproducties was het *brieflezende vrouwtje* van Vermeer. Bij de T.T.M. - ook de afkorting Tetem werd naderhand veel gebruikt - aan de Stroinksbleekweg was men in contact gekomen met een bedenker van het procédé om kleurenproducten op linnen te maken. Dat de fabrieksmatige toepassing van deze bewerking de nodige voeten in aarde had, behoeft geen betoog. Het verenigen van artistieke en economische doeleinden is door de tijden heen een moeilijk te realiseren opgave gebleken. Ook de Tetem ontkwam er niet aan.

Het lukte nauwelijks deze zeer bijzondere reproducties via de traditionele kanalen, zoals kunstwinkels, lijstenmakers, enz. aan de man te brengen. Totdat één van de toenmalige directeuren van de firma door een min of meer toevallige ontmoeting in Londen in contact werd gebracht met LIFE Magazine in New York. Het gevolg was een paginagrote publicatie in het 166 (!) pagina's tellende nummer van 24 mei 1954. In dit artikel werden twee reproducties compleet in lijst aangeboden in *A special message to LIFE'S art lovers* (Een speciaal bericht aan LIFE-kunstliefhebbers). In kleur werden op pagina 161 de ingelijste reproducties afgebeeld van Toledo van El Greco en Vrouwtje van Vermeer. De prijs bedroeg ca. \$20 per stuk.

Ofschoon de respons van de LIFE-lezers onder het streefcijfer bleef, zijn er van beide voorstellingen in totaal toch enkele tienduizenden exemplaren naar Amerika verscheept. In het perspectief van de tijd was deze zaak (project zouden we nu zeggen) toch een heel bijzonder gebeuren, daar het verschijnsel postorderverkoop hier toen nog niet was ingeburgerd. Dat het project geen grote doorgang vond, lag voornamelijk aan het niet halen van de door LIFE gestelde aantallen. De tijd van het jaar - mei - was misschien ook niet gunstig gekozen. Achteraf bleek, dat de kwaliteit van de exportverpakking met het oog op de houten lijsten niet sterk genoeg was. Nu, ruim veertig jaar later, stelt de toenmalige directie van de inmiddels verdwenen Tetem met genoegen vast, dat ze - ondanks alle tegenslag - redelijk quitte heeft gespeeld.

Zelf ben ik in het bezit van een dergelijk exemplaar van Vermeer. De kleuren zijn nog heel mooi en ook de lijst ziet er na ruim veertig jaar nog bijzonder goed uit. Het leek me een aardig idee om in dit Vermeerjaar dit Enschedese gebeuren te berde te brengen.